



UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Orator Christianvs Caroli Regii E Societate Iesv

Reggio, Carlo

Romæ, 1612

Pronunciatio ornata, & apta. cap. 22.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-68672](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-68672)

letque inter agendum, ne supra vires intendant. Si enim fuerit violenta, offendet aures, & ipse non poterit in dicendo diu perdurare. Nec solum ipse diligenter hoc aduertat, sed etiam ab aliquibus, ex his qui audiunt iudicium quarat, praesertim in

Vocis qualitas.

1. De Offic. 2. 3.

vocibus, quae cum aliquo clamore, & vi proferuntur. Ad qualitatem autem pertinet, ut vox sit clara, non obtusa, sonora, non praepinguis, sit explanata, quae omnes literas, ac voces non tamen putide exprimat. Ambrosius requirit puram & simplicem vocem in omni loquutione, canoram autem esse (inquit) naturae est non industriae, sit tamen distincta pronunciationis modo, & plena succi virilis, ut agrestem, & subrusticum fugiat sonum, non ut rithmum affectet scaenicum, sed misticum sonet. Quidam prima periodi verba, vel primas literas dictionis elata voce proferunt, & inde eam in fine deprimunt, ita ut dictiones decurrant, ac deuorent, eaque re tum verba, tum sententiae pereant.

Lib. 3. de Orat.

Eleganter Cicero. Nolo, inquit, exprimi literas putidius, nolo obscurari negligentius, nolo verba exiliter exanimata exire, non ut inflata, & quasi anhelata grauius proferri. Monet etiam Quintilianus spiritum, nec debere citius recipi, ne sententiam concidat, neque eo usque trahi, donec deficiat.

Ornata, & Apta. Cap. XXII.

Vocis varietas qualis.

VT autem pronuntiatio sit ornata, debet varietatem habere, ut aliquando lenis, aliquando vehementior, modo intercisiva & lentior, modo accelerata, modo tranquilla, modo concitata; Nihil enim odiosius est ijs, qui vno eodemque tenore totam concionem pronunciant, nihil auditorem molestius defatigat, quemadmodum varietas iucundissime recreat. Quod in eloquutione figurae sunt, quae loco adhibita ornatum ei pulcherrimum adferunt, qui legentem sine satietate delectat: id est varietas pronuntiacionis in actione, quae nouis semper quasi figuris aures, & animos audientium tenet. Et sane pronuntiatio debet naturaliter sequi res, quae tractantur & alia debet esse cum narramus, alia cum mouemus affectus, alia indignantis, alia commiserantis. Contra hanc varietatem pronunciant di ferè tyrones siue ex timore, siue ex verecundia peccant. Sunt, qui lamentabilem ab initio vocem assumunt, & ita porro omnia, quasi cum quadam perpetua querimonia ad finem usque perducunt. Nonnulli post pauca verba statim à principio in clamores excedunt, perseverantque continenter, rati fortasse id

se id esse piè; & efficaciter concionari, quod re vera nec de-
 clamare quidem est. Planè hac in re velim, vt Concionator in-
 telligat, concionari nihil aliud esse, quàm aliquos de sua salu-
 te, ac perfectione publicè alloqui. Quando autem inter nos pri-
 uatim colloquimur, non eodem semper loquēdi modo utimur,
 sed alio narramus, vel docemus, alio interrogamus, vel respon-
 demus; aliter contendimus, vel indignamur; aliter consolamur,
 miseremur, aliter congratulamur. Idem igitur in suggestu præ-
 standum est, nisi quod uti oportet maiori aliqua vi, sicut & am-
 plificationes rerum, ac verborum sunt maiores, & vox magis
 extollenda est, quia multi sunt, quos alloquimur, vt ab omnibus
 exaudiri queat; Et inde fiet, vt pronuntiatio non solum orna-
 ta, sed etiam apta sit. Ea enim est apta, quæ varijs dicendi ge-
 neribus sese accommodat. Nam quemadmodum tria dicendi
 sunt genera, infimum, mediocre, sublime, ita gradus in voce
 præcipui sunt tres: grauis, cum aliquid sedata voce pronuncian-
 dum est, cui exaduerso opponitur Acutus, qui habet acrimo-
 niam; inter vtrumque est medius, cum loquimur voce clara,
 ac suauis, supra grauem aliquantulum, & infra acutum. Qui
 tres gradus, seu modi, vel Toni vt vulgò apud aliquos vocari
 solent, distingui, & exerceri debent, pro rerum, quæ dicuntur,
 varietate. Nam affectus vehementes, indignatio, & contentio
 requirunt genus acutum, & exclamationes: cum docemus, &
 narramus vsui est grauis, & familiaris, quietè agens, sicut do-
 cemus in scholis, non præcipitanter, sed nec frigidè, nec lentè,
 quasi verba de ore emortua cadant. Debet enim doctrina, non
 eam quidem vim, quàm motus requirit, sed tamen habere vim
 vt solent dicere, qui rem grauem & ex corde dicunt, & seriò
 loquuntur. Ad cohortandum, consolandum, exornandum, &
 quoties motus lenes sciendi sunt, media vox tenenda est, qui-
 bus in vocibus rectè variandis, debet Concionator ita exerci-
 tatus esse, vt sensim, & quasi sine sensu possit ab vno ad alium
 transire, quod non solum auditoribus vtile erit, vt vegeti sem-
 per, & quasi recentes audiant, sed ipsi etiam docenti proderit,
 vt minus in dicendo defatigetur: Nam vt, ait Aristoteles, què-
 admodum plus laboris habet via semper æquabilis, quàm si
 modò plana, modò aliquantulum decliuis, vel modicè erecta,
 fuerit; ita vox, quæ subindè variatur, minus est laboriosa di-
 centi. Quare eò accuratius, qui exercendis iuuenibus præsumt,
 dare operam debent, vt ij intelligant vim, naturamque harum
 inflexionum, & assuescant vocem ita affingere, prout rei affe-
 ctus,

Apta pronun-
 ciatio.

Tres vocum
 inflexiones.

In Problem.

o o etus,

Apta pronun-
ciatio in
Exordio.

ētus, qui excitandus est, ratio feret, vt tanquam ab narratione, exordientes initio, rem explicent voce per familiari, sed vuida: tum paulò acriori doceant, moxque aliquantulum lenes affectus impellant, ad extremum concitata, ac vehementi motus graues inflamment. Apta etiam erit pronuntiatio si sese accommodet diuersis partibus. Exordium enim plurimum voce sedata, & naturali pronuntiandum est, & ea voce; ad quam saepe redeundum fit, cum opus fuerit vocem variare inter dicendum. Qua in re præter eos, qui statim in clamores erumpunt, etiam peccant qui voce affectata, & quasi ficta vtuntur, naturalem sonum suæ vocis adulterantes. Aliqui, cum primum exordiuntur sese quodammodo in præcepta dantes, vno spiritu, rotum continenter euoluunt voce nimis accelerata, quod vitium est. Alij contra in aliud extremum incidunt, voce adeo lenta vtuntur, quasi iam lassi sint ipso primo ingressu orationis. Alij nimis submissam adhibent, tanquam, nescio quid sibi ipsi immurmurent, quod nolint exaudiri; Nonne, vt cæteræ orationis partes, ita exordium fit, vt exaudiatur? Imo ipsum etiam, partibus cæteris parare audientiam debet. Narrationes, pro rerum & personarum descriptionibus, variam vocem exigunt, variamque celeritatem, ac tarditatem. In docendo, per similes scholis adhibenda tractatio, sine languore, & frigore, sed cum neruis, ac pondere, vique moderata, clara voce, ac distincta, sine clamoribus ac tumultu. Ad excitandos graues affectus, vox debet esse acris, vrgens, vehemens, celerior, altior; ad lenes autem aliquantulum lenta, & producta cum aliqua morula, & modicè inflexa: Hæc enim vox leniter afficit animum, & lachrymas saepe ciet, si rerum, quæ dicuntur naturam sequatur, sitque naturali, & non adulterina arte affecta.

Pronunciatio familiaris, & sine cantu. Cap. XXXIII.

Fugienda om-
nis pronun-
ciatio non fa-
miliaris.

TAmetsi ex dictis facile est intelligere, quam fugienda sit ea pronuntiatio, quæ à naturali, & familiari longè discedit, & habet quendam sonum voce propè ad cantum inflexa, tamen dicendum est planius, Nonne irrideretur in priuatis congressibus salutando aliquem, vel quippiam petendo, vel priuatum quempiam monendo, si quis hoc modo, & tali voce vteretur, quali pueros vti videmus in classibus grammaticæ, cum memoriter poetarum carmina coram alijs recitant, vel præcones in edictorum suorum publicationibus in foro? Atqui fug-
gestus,